

VEILIG ONLINE ZICHTBAAR IN DE POLITIEK

**Een partijoverstijgend protocol tegen online haat
en intimidatie jegens politici**

Inleiding

Voor volksvertegenwoordigers is zichtbaarheid een cruciale voorwaarde voor het goed kunnen uitoefenen van hun taak en voor het onderhouden van contact met hun achterban en pers. Vele politici krijgen in hun werk echter te maken met online haat en intimidatie. Dat kan ernstige gevolgen hebben: denk aan het toepassen van zelfcensuur, het bewust kiezen om niet door te willen groeien naar meer zichtbare functies zoals politiek bestuurder, maar ook angst en gevoelens van onveiligheid en zelfs uitval. En de impact geldt niet alleen voor de politici zelf: de hele samenleving leest online mee. Online haat en intimidatie ontwrichten het maatschappelijk debat, kan aspiranten afschrikken om politiek actief te worden, en normaliseert dat zichtbaarheid gepaard gaat met onveiligheid. De werkgroep Veilig in de Politiek presenteert daarom het protocol 'Veilig zichtbaar in de politiek': een gezamenlijke en partijoverstijgende aanpak om politici hier beter tegen te beschermen.

Dit protocol is tot stand gekomen in de werkgroep Veilig in de Politiek. Een initiatief van stichting Stem op een Vrouw, met ondersteuning door IZI Solutions. De werkgroep bestaat uit afgevaardigden van landelijke politieke partijen en (wanneer zij die hebben) hun vrouwennetwerken. Daarbij zijn aangesloten: ChristenUnie, CDA, D66, GroenLinks, PvdA, Partij voor de Dieren, Volt en het Kennispunt Lokale Politieke Partijen, en de vrouwen- en diversiteitsnetwerken CDAV, Vrouwennetwerk ChristenUnie, Els Borst Netwerk (D66), FemNet (GroenLinks), Rooie Vrouwen (PvdA), Commissie DIER (Partij voor de Dieren), Liberaal Vrouwen Netwerk (VVD) en Vrouwen van Volt.

De leden van de werkgroep hebben onder leiding van Stem op een Vrouw gewerkt aan dit protocol voor de omgang met (online) haat en intimidatie. Geen enkele politieke partij beschikte namelijk over een dergelijk protocol. Daardoor voelen veel politici zich onvoldoende gesteund wanneer zij hiermee te maken krijgen, terwijl binnen partijen vaak kennis en handelingsperspectieven ontbreken. Met deze brede samenwerking spreken politieke partijen uit dat online haat geen plaats heeft in de democratie. Voor het eerst committeren zij zich aan het voeren van intern beleid gericht op het herkennen, voorkomen en tegengaan van (de impact van) online haat naar politici. Daarmee wordt een belangrijke norm gesteld voor een politiek waaraan iedereen veilig kan deelnemen.

Dit document is zowel bruikbaar voor de partijen die het protocol hebben opgesteld, als voor elke andere politieke partij die dit document in handen heeft. Het biedt een partijoverstijgend handelingskader voor het herkennen, voorkomen en tegengaan van online haat gericht op politici, partijmedewerkers, vrijwilligers en andere betrokkenen. Het doel is gezamenlijke normstelling, versterking van onderlinge solidariteit en vergroting van handelingsperspectief voor leden, kandidaten, medewerkers, bestuurders en volksvertegenwoordigers.

Met het omarmen van dit protocol committer je je als politieke partij aan het voeren van intern beleid gericht op het herkennen, voorkomen en tegengaan van (de impact van) online haat naar politici. Daarmee wordt een belangrijke norm gesteld voor een politiek waar iedereen veilig aan kan deelnemen.

INHOUD

KADERS - WAT IS ONLINE HAAT EN INTIMIDATIE?	5
1.1 Herkennen	5
1.2 Vormen van online haat en intimidatie	6
1.3 Ernst en omvang	6
1.4 Daders van online haat en intimidatie	7
1.5 Wettelijke basis	7
PREVENTIE- HOE VOORKOM JE ONLINE HAAT EN INTIMIDATIE?	8
2.1 Normstelling	8
2.2 Scholing en tools	8
2.3 Kandidaatstelling en selectie	9
MELDPUNT, REGISTRATIE, TRIAGE EN DOORGELEIDING	10
3.1 Interne uitvoering	10
3.2 Partijoverstijgende afstemming	10
3.3 Registratie en dossieropbouw	11
COMMUNICATIE	12
4.1 Intern	12
4.2 Extern	13
SUPPORT - ONDERSTEUNING VAN SLACHTOFFERS	14
5.1 Vertrouwenspersonen met gespecialiseerde kennis	14
5.2 Psychologische begeleiding	14
5.3 Stappenplan na melding	15
5.4 Collectieve weerbaarheid middels een 'Elvenleger'	15
5.5 Delen van best practices	15
POLITIEKOVERSTIJGENDE GEDRAGSCODE	16
COLOFON	17

1.

KADERS - WAT IS ONLINE HAAT EN INTIMIDATIE?

Online haat en intimidatie verwijst naar alle uitingen van haat, discriminatie, belediging, agressie en bedreiging die via digitale platforms worden gedeeld en verspreid. Dit komt veruit het meest voor op sociale media platforms zoals X, Instagram en TikTok, maar kan ook gaan om berichten in appgroepen of e-mails. De uitingen kunnen zowel gericht zijn op een individu als op een groep. Specifiek discriminerende uitingen zijn veelal gericht op persoonskenmerken zoals etniciteit, religie, gender, seksuele oriëntatie of politieke overtuiging.

Hoe iemand online haat en intimidatie ervaart, is dit deels afhankelijk van context en de persoonlijke ervaring van degene die het meemaakt. We moedigen daarom partijen aan om geen te strakke definitie te hanteren, maar ruimte te laten voor de ervaring, context en behoeftes van de politici zelf.

1.1 Herkennen

Hoe herken je online haat en intimidatie, en wat is het verschil met inhoudelijke kritiek? Hieronder delen we enkele veelvoorkomende kenmerken, gevolgd door een splitsing tussen online haat en intimidatie enerzijds en kritiek anderzijds.

Online haat en intimidatie herken je bijvoorbeeld door:

- Het gaat over wie iemand is, niet wat iemand doet;
- De uiting is generaliserend, kleinerend of discriminerend;
- Het gevolg is bijvoorbeeld uitsluiting of angst om je uit te spreken (zelfcensuur);
- Het kan zowel subtiel zijn (sarcasme, memes), als expliciet (bedreiging).

Het is belangrijk om ruimte te houden voor inhoudelijke kritiek, en om ook te kaderen wanneer iets als kritiek geldt. De realiteit is echter vaak minder zwart-wit: inhoudelijke kritiek kan tenslotte gepaard gaan met vormen van haat en intimidatie. Denk aan het betrekken van persoonskenmerken bij de kritiek of het gebruik van scheldwoorden en bedreigende taal.

Online haat en intimidatie	Inhoudelijke kritiek
<ul style="list-style-type: none"> Op identiteitskenmerken gerichte (gender, religie, huidskleur, afkomst, seksuele oriëntatie, beperking, leeftijd, uiterlijk, et cetera) Seksistische of racistische opmerkingen Scheldpartijen Seksueel getinte content, zoals deepfakes of verkrachtingswensen Bedreiging en intimidatie Smaad en laster 	<ul style="list-style-type: none"> Discussie over standpunten of beleid Kritische vragen of stevige politieke analyses

1.2 Vormen van online haat en intimidatie

Van online haat en intimidatie zijn de volgende vormen door de werkgroep geïdentificeerd:

- Haatdragend en haatzaaiend taalgebruik
- Belediging (op basis van persoonskenmerken)
- Racistische, seksistische en andere vormen van discriminerende opmerkingen
- Oproepen tot geweld
- Bedreiging en intimidatie, gericht tegen personen of groepen
- Desinformatie en framing; het bewust verspreiden van misleidende informatie om haat of verdeeldheid aan te wakkeren
- Doxing; het openbaar maken van privégegevens
- Online pesten, zoals het systematisch lastigvallen, kleineren of belachelijk maken van individuen
- Online stalking (soms ook gepaard met offline stalking)
- Gecoördineerde aanvallen, bijvoorbeeld via appgroepen, influencers of PR-bureaus

1.3 Ernst en omvang

Op het bepalen van de ernst van de online haat en intimidatie hebben verschillende factoren invloed:

In strijd met de wet (strafbaarheid)

Bij uitingen die waarschijnlijk strafbaar zijn, zoals doxing, deepfakes en concrete bedreigingen, kan de ernst vaak worden vastgesteld in samenspel met bijvoorbeeld de politie, een antidiscriminatiebureau of expert.

Herhaaldelijke aanvallen (frequentie)

De frequentie van een aanval kan een groot verschil maken in de beleving en ernst. Stel bijvoorbeeld dat de inhoud niet sterk bedreigend of intimiderend is, maar de persoon die de uiting doet tientallen berichten achter elkaar stuurt of over een langere periode pestgedrag vertoont, dan kan dit alsnog als zeer intimiderend worden ervaren.

Type taalgebruik (intensiteit)

De woordkeuze bij online haat en intimidatie is zeer bepalend voor hoe de uiting overkomt. Kiest iemand bijvoorbeeld voor nadrukkelijk racistische of seksistische scheldwoorden, is iemand zeer precies in diens bedreigende bericht, of is de toon bijvoorbeeld seksueel intimiderend, dan is de intensiteit en daarmee de impact vaak groter.

Maatschappelijk en persoonlijk effect van het incident (impact)

Nog naast de inhoud van de uiting, maakt ook de impact ervan uit. Wanneer iemand met heel veel

volgers een haatdragende uiting doet over een volksvertegenwoordiger, dan is het bijkomend effect vaak groter dan de uiting van iemand met weinig volgers. Ook is het belangrijk om te begrijpen dat online haat en intimidatie vaak niet enkel gericht zijn op het 'slachtoffer', maar ook op de meelezer. Zo bleek uit onderzoek uit 2023 door Alliantie Politica dat het zien van online haat tegen vrouwelijke politici ook een afschrikwekkend effect heeft op vrouwen met politieke ambitie.

1.4 Daders van online haat en intimidatie

Er zijn vele mogelijke daders van online haat en intimidatie te identificeren. We noemen er een aantal:

- **Trollen.** Personen die bewust haatdragende of provocerende berichten plaatsen om reacties uit te lokken en chaos te creëren. Zij zijn soms georganiseerd in zogeheten trollenlegers, zoals appgroepen die gericht zijn op het gericht verspreiden van haat en intimidatie tegen individuen en bewegingen. Er zijn ook trollenlegers die (deels) bestaan uit bots.
- **Anonieme gebruikers.** Mensen die bewust onder schuilnamen of nepaccounts haat verspreiden.
- **Frustratie-gedreven gebruikers:** Individuen die vanuit boosheid of persoonlijke frustratie anderen aanvallen, vaak zonder te beseffen welke schade ze aanrichten.
- **Opiniemakers en influencers.** Mensen die hun platform (mede) inzetten voor pestgedrag, haat en intimidatie.
- **Politici.** Ook politici zelf kunnen daders zijn van online haat en intimidatie. De manier waarop zij over hun collega's praten, of over bepaalde bevolkingsgroepen, draagt bewezen bij aan normalisering van discriminatie in de samenleving. Het is dus belangrijk dat zij zich bewust zijn van hun voorbeeldrol.
- **Radicaliserende individuen.** Mensen die extreemrechtse, extreemlinkse of fundamentalistische denkbeelden aanhangen en actief haat zaaien.

1.5 Wettelijke basis

Niet alles wat in de fysieke wereld strafbaar is, is ook online strafbaar. Gelukkig zijn er diverse wetten die al aanknopingspunten bieden voor aangifte en kaders geven voor welke uitingen waarschijnlijk strafbaar zijn. Hieronder een overzicht van de meest voorkomende categorieën:

Strafbaar feit	Voorbeeld
Bedreiging (art. 285 Sr)	"Ik weet waar je woont, jij gaat eraan"
Smaad/laster (art. 261-262 Sr)	Iemand bewust zwartmaken met leugens, om reputatie te schaden
Belediging (art. 266 Sr)	"Je bent een waardeloze kutwijf"
Discriminatie/haatzaaien (art. 137c-g Sr)	Uitingen die aanzetten tot haat vanwege ras, religie, seksuele oriëntatie, etc.
Doxing (art. 285d Sr, sinds 2023)	Persoonlijke gegevens verspreiden met intimiderend doel (bijv. adres publiceren)
Seksuele intimidatie	Ongewenste seksuele uitingen, beelden of deepfakes (soms valt dit onder zedendelicten)

2.

PREVENTIE- HOE VOORKOM JE ONLINE HAAT EN INTIMIDATIE?

Dit hoofdstuk gaat in op preventie: het voorkomen van online haat en intimidatie en het inrichten van bescherming vooraf. Het doel van preventie is grenzen helder stellen, een gezamenlijke norm uitstralen en structurele weerbaarheid opbouwen. Dit kan escalatie helpen voorkomen, verlaagt drempels tot melden en vergroot onderlinge steun en solidariteit.

2.1 Normstelling

- Communiceer over de kaders uit hoofdstuk 1 bij onboarding, (bij)scholing en op officiële partijkkanalen;
- Maak heldere afspraken over online gedrag voor leden en politici van de eigen partij, en doe dit waar mogelijk fractieoverstijgend;
- Verspreid bewustwording over online haat en intimidatie, en de impact ervan op politici en aspiranten. Organiseer hierover bijvoorbeeld kennissessies, of maak het een onderwerp op het jaarlijkse partijcongres;
- Borg de veiligheid van politici en leden, door dit als portefeuille in het bestuur of als taak bij een (team van) medewerker(s) te beleggen.

2.2 Scholing en tools

Voor de omgang met online haat en intimidatie zijn ook scholingsmiddelen en andere tools nuttig. Dit wordt idealiter partijoverstijgend georganiseerd. Voorbeelden zijn:

- Een train-de-trainer programma om binnen politieke partijen ambassadeurs op te leiden, die verantwoordelijk zijn voor preventie en support;
- Trainingsaanbod waar (potentieel) getroffen gebruik van kunnen maken, gericht op skills als de-escalatie, omgaan met online intimidatie en mentaal welzijn;
- Dialoogkaarten en een toolbox voor politieke partijen, die toepasbaar zijn voor interne partijafdelingen, diversiteitsnetwerken en kandidatencommissies;
- Een beslisboom of escalatieladder voor webbeheer en communicatie.

2.3 Kandidaatstelling en selectie

- Screen kandidaten op basis van normen, waarden en weerbaarheid. Vraag hen actief naar hun online aanwezigheid;
- Houd er rekening mee dat mensen die kwetsbaar zijn voor online haat, soms bewust kiezen voor minder online zichtbaarheid – en reken hen daar niet op af;
- Uitdragen van de gezamenlijke norm tegen (online) haat en intimidatie in de gedragscode;
- Eerlijke voorlichting over de realiteit van online haat en helderheid over waar politici terecht kunnen wanneer ze dit meemaken.

3.

MELOPUNT, REGISTRATIE, TRIAGE EN DOORGELEIDING

Dit hoofdstuk gaat over de interne routes voor signalering en registratie van online haat. Het is cruciaal om partijinterne meldpunten in te stellen, en hen te ondersteunen met richtlijnen en een gedeelde infrastructuur. Hoewel uitvoering partijintern blijft (i.v.m. privacy en context), zorgt gezamenlijke afstemming tussen politieke partijen voor hogere effectiviteit, herkenbaarheid en maatschappelijke impact.

3.1 Interne uitvoering

- Vanwege AVG-regelgeving, de noodzaak tot vertrouwelijkheid en contextgevoelige nazorg, voert elke politieke partij haar eigen meldstructuur en dossiervorming;
- Triage en opvolging is intern belegd, met een helder intern stappenplan per partij, afgeleid van gezamenlijke richtlijnen, inclusief nazorg, rapportage en doorgeleiding waar nodig.

3.2 Partijoverstijgende afstemming

- Ontwikkeling van een gezamenlijke beslisboom (triage) die beschrijft wanneer intern handelen volstaat en wanneer er reden is tot melding bij de politie, het College voor de Rechten van de mens of meld.onlinediscriminatie.nl;
- Partijoverstijgende check-ins ten behoeve van gezamenlijke, geanonimiseerde casuïstiekbespreking;
- Het partijoverstijgend toezien op uniforme toepassing van de triage-richtlijn en het faciliteren van kennisdeling.

3.3 Registratie en dossieropbouw

- AVG-proof registratie van gevallen van online haat en intimidatie tegen politici binnen de partij;
- Het maken van zowel individuele (per partij) als gedeelde (partijoverstijgend) statistiekenrapportage met daarin het aantal meldingen, type incidenten en platform. Dit biedt inzicht in de grootte van het probleem, en maakt politieke agendering makkelijker.

4.

COMMUNICATIE

Effectieve communicatie over de inzet tegen online haat en intimidatie is een cruciale pijler in het voorkomen, herkennen en tegengaan hiervan. Zowel bij interne communicatie in politieke partijen als bij externe communicatie met en richting de buitenwereld, is heldere, empathische en consistente communicatie noodzakelijk. Het draagt bij aan vertrouwen, veiligheid, en het uitdragen van een collectieve norm. Dit hoofdstuk beschrijft de communicatie-inzet intern en extern, in lijn met het partijoverstijgende karakter van dit protocol.

4.1 Intern

Elke politieke partij zorgt dat dat iedereen binnen de partij weet wat te doen bij online haat, wie te benaderen en hoe elkaar te ondersteunen:

- Maak voor elke afdeling of partijonderdeel inzichtelijk wie de aanspreekpunten zijn (zoals vertrouwenspersonen of meldpuntcoördinatoren), en wat het stappenplan is na een melding;
- Ontwikkel en verspreid een praktische toolkit met o.a. dialoogkaarten, voorbeeldsituaties, begeleidende instructies en visuele flowcharts. De toolkit biedt ondersteuning aan lokale en landelijke teams in het signaleren, bespreken en opvolgen van online haat;
- Bevorder de mogelijkheid voor direct persoonlijk contact bij spanningen of signalen van online frictie. Waar mogelijk: kies voor bellen of een fysiek gesprek boven e-mail of publieke reacties;
- Richt supportgroepen in waar leden ervaringen kunnen delen, en faciliteer informele check-ins. Creëer ruimte voor verwerking en reflectie.

4.2 Extern

Online haat publiekelijk tegengaan door eenduidige woordvoering, gezamenlijke uitingen en publieke steunbetuiging, vanuit een gedeeld normatief kader.

- Ontwikkel scenario-afhankelijke woordvoeringsrichtlijnen voor incidenten met verschillende gradaties (licht, middel, ernstig). Geef aan wanneer te zwijgen, wanneer publiek te reageren en hoe dat te doen in lijn met het ondersteunen van slachtoffers;
- Stem gezamenlijke pers- of socialmediastatements af voor situaties waar politici slachtoffer worden van ernstige online haat;
- Stimuleer deelname aan bestaande campagnes rond een veilig internet en het tegen haat van online haat en intimidatie, en organiseer of sluit je aan bij partijoverstijgende bewustwordingsacties;
- Moedig betrokkenen aan tot het zichtbaar bijstaan van collega's ("online upstanders"), óók als het gaat om collega's van andere politieke partijen.

5.

SUPPORT - ONDERSTEUNING VAN SLACHTOFFERS

Online haat raakt mensen diep, zowel emotioneel als professioneel. Slachtoffers voelen zich vaak alleen, kwetsbaar of verantwoordelijk. Ondersteuning is daarom niet alleen een praktische, maar ook een morele verantwoordelijkheid. Dit hoofdstuk beschrijft hoe politieke partijen – samen en individueel – kunnen zorgen voor snelle, toegankelijke en empathische ondersteuning voor ieder die geraakt wordt.

5.1 Vertrouwenspersonen met gespecialiseerde kennis

- Zorg dat slachtoffers iemand hebben die luistert, begrijpt en weet hoe te handelen;
- Benoem of train vertrouwenspersonen met specifieke expertise in online haat, digitale veiligheid en psychosociale impact;
- Maak de bereikbaarheid van vertrouwenspersonen laagdrempelig bekend, via interne kanalen, onboarding en een vindbaar meldprotocol;
- Draag zorg voor een diversiteit in vertrouwenspersonen. Representatie kan de drempel naar de vertrouwenspersoon verlagen;
- Zorg voor samenwerking met externe vertrouwenspersonen waar nodig, bijvoorbeeld via landelijke netwerken of antidiscriminatievoorzieningen.

5.2 Psychologische begeleiding

Vang de mentale impact van online haat professioneel op binnen de partij door:

- Stel een partijoverstijgend budget beschikbaar (of lobby daarvoor) voor psychologische ondersteuning, coaching of herstelgesprekken;
- Geef ruimte voor nazorg, ook bij kleinere incidenten;
- Normaliseer mentale ondersteuning als vanzelfsprekend onderdeel van politieke betrokkenheid.

5.3 Stappenplan na melding

- Geef slachtoffers duidelijkheid en regie;
- Ontwikkel een helder stappenplan dat aan slachtoffers wordt overhandigd na een melding waarin staat wat de mogelijkheden zijn;
- Koppel het stappenplan aan de beslisboom uit het meldprotocol.

5.4 Collectieve weerbaarheid middels een 'Elvenleger'

Doorbreek het gevoel van alleen staan, door:

- Organiseer online solidariteit via positieve responsgroepen. Sluit bijvoorbeeld met leden van jouw partij aan bij het Troetelleger (via hoopzaaiers.nl), of start een eigen 'Elvenleger' - de tegenhanger van het Trollenleger. Zorg dat jouw politici weten dat dit bestaat;
- Stimuleer dat collega's, partijgenoten of externe 'upstanders' steunreacties plaatsen, content delen en het gesprek positief omkaderen;
- Combineer dit met bestaande campagnes, zoals **#datmeenjeniet**, voor herkenbaarheid en versterking.

5.5 Delen van best practices

- Houd anonieme casuïstiek bij (binnen AVG-kaders) voor training en reflectie;
- Bespreek geregeld afgehandelde meldingen in meldpuntoverleg of Interpartijelijke overleggen;
- Verzamel en deel werkzame methodes en interventies via een jaarlijkse rapportage of online handreiking.

6.

POLITIEKOVERSTIJGENDE GEDRAGSCODE

In een tijd waarin politieke discussies zich steeds vaker online afspelen, is het van essentieel belang om gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor respectvolle en veilige communicatie. Een partijoverstijgende gedragscode biedt een gemeenschappelijk kader voor alle betrokkenen – leden, medewerkers, kandidaten, vertegenwoordigers en bestuurders – ongeacht hun rol of partijkleur. Samen bevorderen we een cultuur van respect, integriteit en solidariteit, waarin online haat en discriminatie geen plaats hebben.

Door ondertekening of gezamenlijke publicatie onderschrijven wij de volgende kernprincipes:

1. **Respectvolle communicatie**

Wij communiceren op een respectvolle en constructieve manier, zonder persoonlijke aanvallen, discriminatie, haatzaaien of bedreigingen.

2. **Verantwoordelijkheid en voorbeeldfunctie**

Wij zijn ons bewust van onze voorbeeldrol en nemen verantwoordelijkheid voor onze online uitingen, binnen én buiten de partij.

3. **Transparantie en integriteit**

Wij communiceren eerlijk en feitelijk, respecteren de privacy van anderen en vermijden misleiding of framing.

4. **Ondersteuning en solidariteit**

Wij bieden actieve steun aan slachtoffers van online haat en moedigen positieve respons en onderlinge solidariteit aan.

5. **Naleving en consequenties**

Wij houden ons aan geldende wet- en regelgeving én partijafspraken. Overtredingen kunnen leiden tot passende maatregelen, met ruimte voor reflectie en herstel.

COLOFON

Dit protocol is een product van de werkgroep Veilig in de Politiek. Deze werkgroep is in 2022 opgericht door Stichting Stem op een Vrouw, en wordt geleid in samenwerking met IZI Solutions. De leden van de werkgroep zijn bij het verschijnen van dit protocol (maart 2026): ChristenUnie, CDA, D66, GroenLinks, PvdA, Partij voor de Dieren, Volt en het Kennispunt Lokale Politieke Partijen, en de vrouwen- en diversiteitsnetwerken CDAV, Vrouwennetwerk ChristenUnie, Els Borst Netwerk (D66), FemNet (GroenLinks), Rooie Vrouwen (PvdA), Commissie DIER (Partij voor de Dieren), Liberaal Vrouwen Netwerk (VVD) en Vrouwen van Volt.

Commissie DIER

KENNISPUNT
lokale politieke partijen

Vrouwen van Volt

